

A törvények és József Attila

Gyerekkoromban többször hallottam felnőttektől, beszélgetésük közben: "Minden nagykapu mellett van egy kiskapu". Néha még kacintottak is hozzá. Föl nem foghattam, miért, hiszen az utcabeli házaknál ez csakugyan így volt. Nagysokára tudtam meg: ez azt jelenti, hogy minden törvény alól van kibúvó.

Nem könnyű ebbe belenyugodni. A legnagyobb elmék – Platón, Morus Tamás, Campanella, Marx Károly – évezredek óta álmodtak a tökéletes törvények irányította társadalomról. A természet törvényeit pedig a 19. század végére olyan mértékben megismerte már az emberiség, hogy alkalmazásukat még jobban megtanulva minden, a természettel kapcsolatban egyáltalán megfogalmazható kérdésre válaszolhatunk – így hitték annak a kornak a nagy természettudósai. Igaz, gondolkodóba ejthette volna őket, hogy még a nagy Euklidész törvényei sem kikezdzhetetlenek, de jószerével el sem jutottak hozzájuk a sztyeppei számtantudós meg az erdélyi hadmérnök furcsa eszméi.

Hogy a kapukról szóló népi bölcsesség univerzális érvényű igazság, az 1931-ben derült ki, amikor Kurt Gödel osztrák logikus bebizonyította, hogy *bármely valamirevaló szabályrendszerben szereplő fogalmakra vonatkozóan kimondható olyan értelmes állítás, amelyet az adott szabályrendszer szabályai alapján sem igazolni, sem megcáfolni nem lehet.* Nincsenek tehát tökéletes (azaz minden elképzelhető esetre alkalmazható) törvények, nemhogy a társadalomban, de még a matematikában sem!

A törvények a dolgok természetéből fakadó szükségszerű viszonyok – így tanít bennünket Montesquieu. Két évszázaddal Montesquieu után, három évvel Gödel után gondolatukat így varázsolta verssé József Attila az Eszmélet egyetlen strófájában:

*Én felnéztem az est alól
az egek fogaskerekére –
csilló véletlen szálaiból
törvényt szőtt a múlt szövőszéke
és megint felnéztem az égre
álmaim gőzei alól
s láttam, a törvény szövedéke
mindig fölfeslik valahol.*

Csákány Béla